

Dagthema: En tòch...

Overweging 26 mei – Harris Brautigam

“... de Europese Unie, met als eerste doel de vrede en menswaardigheid tussen de volken te handhaven en oorlogsdreigingen in de kiem te smoren. Dit ideaal wordt steeds meer bedreigd door al die offers van onverschilligheid en graaiend egoïsme aan de Baäls van eigenbelang en vervreemding die maar niet verdwijnen ...”

Eerste lezing van Hosea, 11:1-7

Tweede lezing van Hosea 11:8-11

Tweede lezing volgens Mattheus 7:15–21

Openingstekst

Aan God, de Enige en Eeuwige,
die Zijn woord in ons heeft gelegd.

Aan de ene Mens,
de man van Nazareth,
onze tochtgenoot ten leven.

Aan de Geest die ons bijeen brengt,
ons bezielt en inspireert,
dragen wij dit uur op.

Dat we elkaar mogen ontmoeten,
bemoedigen en verrijken
op ons pad naar waarlijk leven.

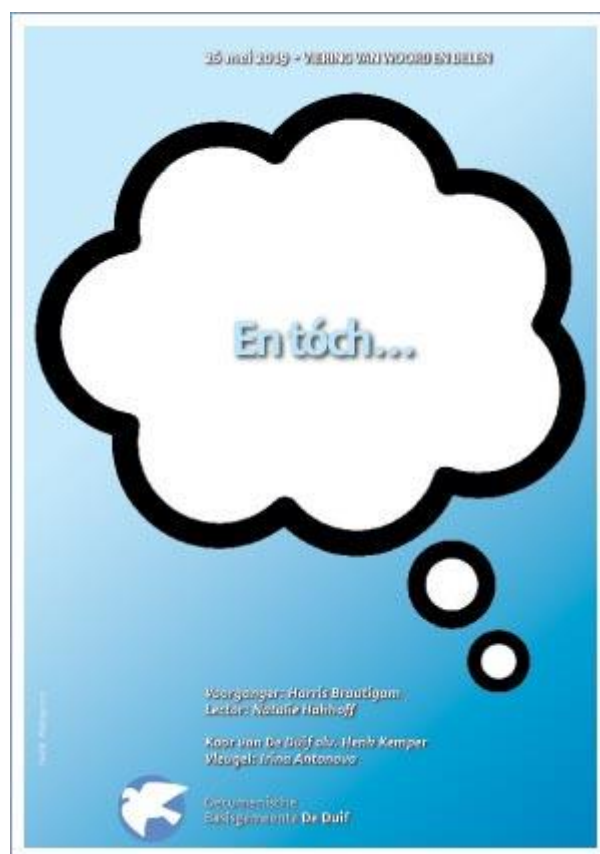
Amen.

Inleiding en welkom

Iemand heeft ooit eens gezegd:
“de geschiedenis herhaalt zich, en
geschiedschrijvers herhalen elkaar”.
In het dagelijkse spraakgebruik klinkt het
overtuigender:

Er is niets nieuws onder de zon!

Voor mij heeft de maand Mei elk jaar opnieuw een enorm pak geschiedenis klaarliggen. En het laat me niet los. Ik loop er dagelijks tegen op: de geschiedenis herhaalt zich. We hebben niets geleerd, lijkt wel.

Wonderlijk eigenlijk: exacte wetenschappen, zoals medische en technische wetenschappen bouwen voort op- en ontwikkelen zich verder op de bouwstenen en gegevens van het verleden, maar de gegevens van de sociale wetenschappen, zoals psychologie en sociologie blijven ongebruikt. We begaan nog steeds dezelfde stomiteiten die de samenleving kunnen verzieken!

Blijft dat zo of laten we ons uitdagen door de woorden van de Bijbel?

Lied

Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

Dat ik aarde zou bewonen,
niet op vleugels als een arend,
niet in schemer als een nachtuil,
niet kortstondig als een bloem,

niet op vinnen onder water,
niet gejaagd en niet de jager,
niet op hoeven, niet met klauwen,
maar op voeten twee.

Om de verte te belopen,
om de horizon te halen
en met handen die wat kunnen:
kappen, ruimen, zaaien, oogsten;

met een neus vol levensadem,
met een buik vol van begeren,
met een hoofd niet in de wolken,
wel geheven naar de zon.

Om te overzien die aarde,
haar te hoeden als een kudde,
haar te dienen als een akker
en te noemen bij haar naam.

Dat ik ben, niet meer of minder,
dan een mens, een kind van mensen,
één van velen, één met allen,
groot en nietig, weerloos vrij

om te zijn elkaar tot zegen,
om te gaan een weg van dagen,
liefdesweg, die ooit zal leiden
naar een menselijk bestaan.

Eerste Lezing: Hosea 11:1-7

Toen Israël nog jong was kreeg ik hem lief
Maar hoe ik hem ook riep, ze liepen van Mij weg,
ja, ze brachten offers aan de Baäls
en brandden wierook voor de godenbeelden.
En dat, terwijl ik toch degene ben, die Efraïm heeft leren lopen,

die hem bij zijn armen heeft gevat.
Zij echter wilden maar niet weten, dat Ik het was die hen behoedde.
Met zachte leidfels heb ik hen gemend, met teugels van liefde.
Ik was voor hen als degenen die het juk optillen wanneer het
tegen de kaken drukt. Ik reikte hem zijn voedsel toe.
Moet hij dan niet terugkeren naar Egypte, en zal Assur
niet zijn koning worden, nu zij zich weigeren te bekeren?
Het zwaard zal rondgaan in hun steden,
Het zal hun grendels breken en het zal hen verslinden om wat zij beraamden.
Mijn volk verhangt zich aan zijn ontrouw jegens mij,
Zij roepen Baäl wel aan,
Maar die maakt hen niet los uit de strop!

Lied

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

De wijze woorden en het groot vertoon,
de goede sier van goede werken,
de ijdelheden op hun pauwentroon,
de luchtkastelen van de sterken:
al wat hoog staat aangeschreven
zal Gods woord niet overleven;
hij wiens kracht in onze zwakheid woont
beschaamt de ogen van de sterken.
Zijn woord wil deze wereld omgekeerd:
dat lachen zullen zij die wenen,
dat wonen zal wie hier geen woonplaats heeft,
dat dorst en honger zijn verdwenen.
De onvruchtbare zal vruchtbaar zijn,
die geen vader was zal vader zijn;
mensen zullen andere mensen zijn,
de bierkaai wordt een stad van vrede.
Wie denken durft dat deze droom het houdt,
een vlam die kwijnt maar niet zal doven,
wie zich aan deze dwaasheid toevertrouwt,
al komt de onderste steen boven:
die zal kreunen onder zorgen,
die zal vechten in 't verborgen,
die zal waken tot de morgen dauwt.
Hij zal zijn ogen niet geloven.

Tweede Lezing Hosea 11:8-11

Hoe zou ik echter u kunnen prijsgeven, Efraïm,
U kunnen overleveren, Israël?
Hoe zou ik u kunnen prijsgeven alsof gij Adma waart,
Of met u kunnen doen zoals met Seboïm?
Mijn hart slaat om, heel mijn binnenste wordt week.
Nee, ik zal mijn vlamme toorn toch niet koelen,
Efraïm niet opnieuw ten gronde richten,

Want ik ben God. Ik ben geen mens,
Ik ben de heilige in uw midden.
Ik laat mij niet gaan in mijn toorn.
Zij zullen achter Adonai aangaan, als een leeuw zal hij brullen.
Ja, hij zal brullen, en bevend komen dan de zonen van de zee kant,
bevend komen zij uit Egypte, als vogels
uit het land van Assur als duiven.
Ik vestig hen weer in hun tehuis
-zo luidt de godsspraak van Adonai.

Lied

Huub Oosterhuis / Bernard Huijbers

1. Koor 2. Allen

Als vrijheid was wat vrijheid lijkt,
wij waren de mensen niet die wij nu angstig zijn-
wij zaaiden bronnen uit in de woestijn,
wij oogstten zeeën zonder te vervaren. (2x)

Allen:

Wij, tussen moed en wanhoop. Waarom weten
wij wel wat leven is, maar leven niet?
Soms gaan wij op de vleugels van een lied
en durven onze zwaartekracht vergeten.

Koor:

Verlangen, pijn van onbekende duur:
turen de verte in, niet kunnen laten
een stad te zien, een tuin, doorschijnend water -
dan valt de nacht over het middaguur.

Maar voorgevoel van liefde duurt het langst,
heugenis aan het woord in den beginne,
licht, ongebroken valt het bij ons binnen.
Even zijn wij ontkomen aan de angst.

Allen:

Als vrijheid was wat vrijheid lijkt, wij waren
de mensen niet die wij nog angstig zijn-
wij zouden niet meer vluchten voor de pijn,
en voor de grootste liefde niet vervaren. (2x)

Derde Lezing, Mattheus 7:15–21

Wacht U voor de valse profeten, mensen die tot u komen in schaapskleren,
maar van binnen roofzuchtige wolven zijn! Aan hun vruchten zult ge ze kennen.
Plukt men soms druiven van dorens of vijgen van distels? Zo brengt iedere goede boom
goede vruchten voort, maar de zieke boom brengt slechte vruchten voort. Een goede boom
kan geen slechte vruchten dragen, noch een zieke boom goede vruchten. Iedere boom die
geen goede vruchten voortbrengt wordt omgehakt en in het vuur geworpen. Aan hun
vruchten dus zult ge ze kennen!

Overweging

Ik was 9 jaar toen de oorlog begon, en 15 toen de oorlog eindigde.

Ik weet nog veel van die tijd: de angst als er luchtalarm was, de hongerwinter waar in ik echt honger heb gehad en om brood en iets te eten schooide. Ik zie nog voor me hoe gevangenen over het Gartmanplantsoen werden weggevoerd. En ik zal nooit vergeten het beeld dat op die mistige namiddag in November zich voor mijn ogen voltrok hoe het Joodse bejaardenhuis bij ons op de hoek van de straat werd leeggehaald en de oudjes in een geladen en onheilspellende stilte op een open laadbak van een moffenwagen werden geladen.

Ik herinner me de bevrijding. De eerste sigaretten, cola – ijskoud, en de yankees met hun militaire demonstraties op het Stadionplein. Ik zie nog voor me hoe uitbundig mijn moeder naar Churchill zwaaide toen die door onze straat zijn triomftocht maakte. De eerste kranten, de slogan “Herrijzend Nederland”, het ‘tientje’ van belastingminister Piet Lieftinck om de zwarthandelaars van hun zwart gewonnen geld en oorlogswinst te ontdoen.

Het zijn beelden die blijven. Niet belastend. Als nare herinneringen, maar voorbij. Ze liggen achter me. We kunnen er met een borrel redelijk ontspannen over praten als het zo een ter sprake komt. Wanneer mensen met elkaar herinneringen in de trant van: O, ja en weet je nog wel...En dan volgde weer een anekdote.

Verbijstering

Wat bleef en nog steeds niet verdwenen is, in tegendeel steeds sterker wordt, is de verbijstering dat alles zo ver kon komen. Hoe kon dit allemaal gebeuren? Hoe kon een stelletje diep gezonken gangsters er toch in slagen om een christelijk volk met een ingrijpende, rijke culturele historie zo diep in het moeras van afgrijselijke misdadigheid te laten wegzinken.

Wat zijn toch de mechanismen waardoor die mensen zo demonisch ontregeld zijn geraakt? En hoe kon het gebeuren dat zovelen hen daarin volgden.

En: kan zo iets nog eens gebeuren, of, met andere woorden, is zo iets vreselijks eenmalig geweest of kan het nog eens gebeuren.

Die vraag heeft me nooit losgelaten. Het is zo onvoorstelbaar en zo volslagen niet bij mensengedrag behorend.

Het beklemmende hierbij is dat de elementen van ontmenselijking zo dichtbij zijn. Niet alleen ver af in het verleden bij potentiële misdadigers, maar ook dichtbij rondom ons. Zo beangstigend dichtbij dat ik niet ontkom aan de vraag of die mechanismen ook mij van mijn geweten kunnen beroven.

Gedragsverandering

In mijn werk als aalmoezenier heb ik van nabij de opleidingsprocessen van de dienstplichtige militairen kunnen meemaken. Ik heb daar ook gezien hoe makkelijk jonge mensen te beïnvloeden waren en een gedragsverandering om als militair geweld te ontplooiën ondergingen. Dat was nodig voor als het oorlog werd, dan moesten ze kunnen schieten. De impact van die veranderingsprocessen vond ik zorgwekkend. Gelukkig was en is deze opleiding in handen van gewetensvolle en waakzame beroepsmilitairen gelegd, zodat ontsporingen bijna nooit voorkwamen. Ondanks die waakzaamheid lees je soms toch nog wel eens van onacceptabel gedrag.

Die eerste lezing van Hosea werd geschreven in rond de jaren 725 vóór Christus. Maar hij zou ook in de huidige tijd geschreven kunnen zijn!

“Toen onze democratie nog kwetsbaar was waardeerde ik hem zeer. Maar hoezeer ik er op aandrang trokken ze zich niets van Mij aan. Ze brachten offers op de altaren van het marktmechanisme, lieten zich meesleuren door het proces van de secularisatie en maakten Mij tot een fantasieproduct van bange kwezels”.

Gewelddadige overheersing

Vervang de zin <ze liepen van Mij weg> door bijvoorbeeld <ontkennen het bestaan van God> . Vervang <brachten offers aan Baäl> door <afgoderij, kapitalisme, marktwerking, manipulatie, door massamedia>, enz.

Egypte staat voor slavernij, en Assur voor gewelddadige overheersing.

De geschiedenis lijkt zich te herhalen.

Zo zou Hosea voor onze hedendaagse tijd kunnen schrijven. Als een bericht aan een generatie die verloren dreigt te gaan.

Enige tijd geleden was ik in de gelegenheid om aan kinderen van de 8e groep basisonderwijs (6e klas, Lagere School, zou ik gezegd hebben), over mijn jeugd in die oorlogsjaren wat te vertellen.

Ik probeerde ook een antwoord te geven op de vraag hoe het nou kon gebeuren dat Hitler en zijn boevenbende er zo in kon slagen bijna het hele volk achter hem aan te krijgen. Met vermijding van alle ingewikkelde sociologische analyses vielen termen als ‘werkloosheid’, ‘vernedering van de vrede na de oorlog van ’14 – ‘18’, ‘groepsdruk’ en misleiding en beïnvloeding.

Vooraf bij dat laatste woord kwam een toevalligheid ter sprake die voor de verspreiding van de Nazi-ideologie van enorm belang is geweest, namelijk de opkomst van de radio.

De sluwe partijideoloog Göbbels liet voor weinig geld goedkope radio's produceren omdat hij inzag dat daarmee de Nazi-boodschap veel beter verspreid kon worden.

Toen ik het daar met de kinderen over had viel opeens het woord ‘facebook’! En als in een reactie van vallende dominostenen hoorde ik termen als ‘twitter’, ‘appjes’, sms'jes, ‘Instagram’, ‘nepnieuws’, en meer van die digitale ongein. Marc van der Giesen noemde dat vorige week in zijn overweging “Open riolen”. Ik realiseerde me opeens hoe intens de moderne informatiemedia een gevaar in handen zijn van onbetrouwbare en gladder misleiders. Voorbeelden te over, helaas!

Verspreiding van geleuter

200 Jaar geleden al schreef de Deense filosoof Kierkegaard: “Onophoudelijk gaat dat maar door met de perfectionering van de communicatiemiddelen, zodat de verspreiding van geleuter steeds grotere omvang krijgt. En niemand schijnt er aan te denken, dat het veel harder nodig is nu eens machines tegen dit soort luchtverontreiniging uit te vinden, om al dat geklets, waaraan hele staten ten onder gaan, eens te bestrijden”.

Is er dan niets veranderd? Een voorbeeld van een poging tot verandering:

Na die 2e wereldoorlog hebben idealisten vanuit hun gelovige overtuiging de Europese Unie in 1957 opgericht. Met als eerste doel de vrede en menswaardigheid tussen de volken te handhaven en oorlogsdreigingen in de kiem te smoren.

Dit ideaal wordt steeds meer bedreigd door al die offers van onverschilligheid en graaiend egoïsme aan de Baäls van eigenbelang en vervreemding die maar niet verdwijnen.

Onthutsend voorbeeld van die bekrompenheid vond ik dat in die tweestrijd tussen Rutte en Beaudet niet één keer aan het noodlot van de vluchteling maar alleen maar aan de hekken rond Europa of Nederland werd gedacht!

Geeft de Nederlandse uitslag van de verkiezingen een klein sprankje hoop?

Ik vrees dat er tot nu toe heel weinig veranderd is.

En tóch vestig ik mijn hoop op die mensen en partijen die oog hebben voor de waarheid, die hun stem blijven verheffen tegen de onverschilligheid en drogredeneringen, die de risico's van uitgelachen of bedreigd worden voor lief nemen, maar blijven opkomen voor de waarheid die vrij maakt.

En tóch blijf ik hopen zolang kinderen het massaal opnemen voor klimaatverbetering;

En tóch blijf ik hopen zolang er politici zijn die te vertrouwen zijn;

En tóch blijf ik vertrouwen in de beloften van de Ene Eeuwige die in de woorden van Hosea tegen ons zegt: Hoe zou ik u kunnen prijsgeven, Efraïm, U kunnen overleveren, Israël?

Alleen: Hij doet het niet zonder ons. Dat moeten we in geen geval vergeten!

En daarvoor blijven we dan ook samenkomen!

Pianomuziek

Geloofsbelijdenis

Als je je in deze tekst herkent, bidt dan mee.

God van het leven,
Die vreugde vindt in ieder mens
Je bent zorgzaam en laat ons niet in de steek
Ik geloof in je.

Jezus, die mij laat zien wie God is
Je vraagt me pal te staan voor de waarheid.
Ik geloof in je

Heilzame Geest,
Die bron van liefde is
Ik geloof in je kracht voor mij.

Zo geloof ik in onze gemeenschap
Zoekers naar jou
Als bron van Leven.

Intenties die werden opgeschreven in het Groene Boek.

Dienst van de Tafel, viering van Eucharistie

Tafelgebed

V. Gij die de aarde aan ons geeft om te bewonen,
Gij die de wereld ziet,
Gij weet hoe onmachtig wij zijn tot vrede en gerechtigheid -
toch roept U ons, bij onze namen,
mens voor mens,
om recht te doen en goed te zijn.

A. Wij bidden U
voor al uw mensen, groot of klein,
hoe ook geschapen, overal gelijk
en altijd weer in oorlog met elkaar.

V. Wij bidden U
voor hen die het meest weerloos zijn,
kinderen, armen,
mishandelde en hongerende mensen,
vluchtelingen, zieken en stervenden;
voor mensen zonder toekomst bidden wij,
voor allen die groot lijden moeten dragen.
Gij weet wat in ons is.

Niet voor de dood,
maar om te leven hebt Gij ons gemaakt.
Zend ons uw geest, geef ons de kracht om mens te worden, koste wat kost;
dat wij geen leegte najagen, geen waarheid ontvluchten,
uw Naam niet vergeten;
dat wij uw koninkrijk verhaasten en uw wil volbrengen:
het brood van deze wereld delen met elkaar
en alle kwaad dat ons wordt aangedaan vergeven.

V. Zo bidden wij U,
onze ogen gericht op Jezus van Nazareth,
die uw Naam geheiligd heeft, uw wil volbracht,
die brood en wijn voor ons geworden is.
voedsel en vreugde, als teken van vergeving.

A. In de nacht van zijn lijden en dood zei Hij:
Neemt, eet en drinkt,
doet dit tot mijn gedachtenis.

Tafellied

Gezegend zijt Gij, levende God,
omwille van hem, de zoon van de mensen,
woord en gestalte van uw heerlijkheid,
beeld en gelijkenis van uw trouw,

die werd vernederd en gebroken,
die werd verheven in uw licht,

die wordt gehoord, die wordt geleefd,
die komen zal in deze wereld,

die ons een nieuwe naam zal geven,
die onze weg is door de dood,

die wij herkennen, die wij verkondigen,
hier, in het breken van het brood.

Nodiging, Breken en delen van Brood en Wijn

Lied

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Hoor. Maar ik kan niet horen.
Mijn oren dicht gestopt.
Mijn adem opgekropt.
Mijn hart van leegte zwaar.
Ik ben nog niet geboren.
Ik ben niet ik. Niet waar.

Hoor. Maar ik wil niet horen.
Zou ik uw woord verstaan,
ik moest uw wegen gaan,
U volgen hier en nu.
Ik durf niet zijn geboren
en leven toe naar U.

Hoor, roept Gij in mijn oren
en jaagt mijn angst uiteen.
O stem door merg en been,
verwek mij uit het graf,
uw mens opnieuw geboren.
O toekomst, laat niet af.

Gebed

Onze Vader

Onze Vader al zolang onderweg
Van de hemel naar de aarde,
Uw naam worde geheiligd,
Nooit meer in gevechten van volk tegen volk
Van man tegen man;
Uw naam worde gedaan in gerechtigheid en vrede
Van mens tot mens, van land tot land
Over heel de wereld.

Laat komen uw rijk
Door allen die veranderd zijn

In mensen van vrede en mededogen.
Geef ons heden zoveel inzicht
Dat wij weten wat ons werkelijk
Tot vrede en toekomst brengt.

Vergeef ons dat wij u tegenhielden
In zoveel mensen, zoveel eeuwen lang.
En leid ons weg uit de verleiding
Tot macht en geweld,
Maar verlos ons vandaag nog
Van één wereld voor enkelen.
En open die wereld
Van God en mens met allen.
Amen.

Activiteiten en informatie

Slotlied

Huib Oosterhuis / Tom Löwenthal

Aarde. Deze. Enig denkbare.
Rond en blauw in de ruimte.
Met zon, maan en sterren.
Seizoenen, rivieren.
Rivieren die stromen naar zee.

En niets is nog af en alles nog nergens.
Maar hier en daar mensen
en steeds meer en overal.
Mensen die doen wat
vandaag nog gedaan moet.
Die langzaam maar zeker,
bezeten van liefde, de aarde
opdelven uit de onderste afgrond.

Aarde. Deze. Enig denkbare.
Rond en blauw in de ruimte.
Met zon, maan en sterren.
Seizoenen, rivieren.
Rivieren die stromen naar zee. (3x)

Zegenbede

